

STAD EN FILOSOFIE

Verslag Breed Beraad gehouden op 13 maart 2009

M.A. van der Drift

INHOUD

VERSLAG	4
DEELNEMERS	10
AGENDA	12
ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING	15
BESTUUR	19

VERSLAG

Inleidende woorden door voorzitter René Gude

Het onderwerp Filosofie en de Stad is binnen de geschiedenis van het Forum voor Stedelijke Vernieuwing geen gebruikelijk onderwerp.

Filosofie is een product van het stedelijke leven, en staat er als zodanig niet tegenover. Grote aantallen mensen die bij elkaar leefden, moesten manieren vinden om hun activiteiten zodanig te ontplooiën dat het soepel bleef lopen. Filosofie was het middel om greep te krijgen op de problemen van de verstedelijkte cultuur. In die zin kunnen we het ontstaan van de filosofie zien als een onderwijsinstituut voortgebracht door het complexere leven in de stad.

Toch is de filosofie niet alleen de dienstmaagd van de verstedelijkte omgeving, het is niet alleen het overdragen van de diversiteit aan waarden zodat we met elkaar kunnen blijven functioneren, maar ook om op te staan en vrijmoedig te kunnen spreken, zodat er beter nagedacht wordt over de stad en het leven in de stad. Vaak stonden, en staan, filosofen vanwege het laatste dan ook op gespannen voet met de bestuurders.

Thema 1. Sociale Cohesie

Inleiding: Een stadssamenleving heeft cohesieproblemen door de grote aantallen mensen die bij elkaar moeten leven. Regulering van het intermenselijk verkeer vindt plaats door middel van wetgeving, zelfontplooiing, arbeid, religie en dergelijke. Al die activiteiten en functies, en daarmee karakteristieken van sociale verbanden of het ontbreken daarvan, komen ook tot uitdrukking in de gebouwde omgeving zelf, van gebouwen tot de vormgegeven openbare ruimtes.

De Polis had als doel het geweld buiten de muren te houden, echter een nieuw gevaar, althans sociale ontbindingsverschijnselen, lijkt ook in de stad zelf aanwezig, zich uitend in de Stasis (burgeroorlog). Aangezien de Polis geen model is geweest, maar altijd werkelijkheid, moet sociale cohesie daadwerkelijk georganiseerd worden. Kernvragen van vandaag zijn onder andere hoe vergroten wij de veiligheid van de stad en voldoen de traditionele middelen?

De stad is een *verzamelplaats* van talrijke activiteiten, die ook tal van *verbindingsplaatsen* in zich bergt: de plekken waar mensen elkaar ontmoeten, terloops of doelbewust, indirect of direct. Dit roept de vraag op of je anderen daadwerkelijk ontmoet of slechts *ziet* in de verbindingsplaatsen. De stad lijkt eerder een verzamelplaats met de *mogelijkheid* tot ontmoeting. Soms is de keuze voor de stad juist de keuze voor het *loslaten* van de (knellende) sociale verbanden, waarin sociale cohesie verworden is tot sociale controle; in een stad kun je iemand anders worden.

Dit levert een aantal visies op sociale cohesie op, die onder meer samenhangen met de ruimtelijke schaal van verbindingen tussen mensen. Aan de ene kant is er de schaal waarop we denken; gaat het om cohesie op straatniveau, waar je nog mensen kan kennen, plekken waar je anderen ontmoet door een gedeelde activiteit, zoals het naar school brengen van de kinderen. Hier komt het beeld van sociale samenhang op buurtniveau naar voren, die omhoog zou moeten sijpelen naar het stadsniveau. Dat doorsijpelen naar een hoger schaalniveau is nauwelijks of niet tastbaar. Totnogtoe levert dat het vage begrip op, dat burgemeester Cohen wel heeft gebruikt: 'de boel bij elkaar houden'.

Een onlosmakelijk aspect van het leven in de stad is de vaardigheid die stedelingen (moeten) hebben om mismettings aan te gaan; het in anonimiteit omgaan met de stedelijke wereld om je heen, en het kunnen aanvoelen wanneer die anonimiteit goed is, en wanneer niet. Stadslucht maakt vrij, is een oud gezegde dat altijd een wezenlijke betekenis van het sociale verkeer in de stad heeft uitgedrukt. Anonimiteit is een positief goed; we kunnen elkaar niet allemaal ontmoeten en hoeven dat ook helemaal niet.

In het sociale verkeer in de stad is in een aantal grondvormen te onderscheiden; 1) gezochte contacten, 2) half-gezochte contacten, die toevallig zijn, maar net niet helemaal door het bijvoorbeeld begeven in een min of meer omliggende sociale groep, en 3) echt toevallige contacten, zoals het reizen in dezelfde trein, wachten op de lift et cetera.

De stad functioneert als een vrijmarkt voor sociale contacten: werk, uitgaan, wonen en niet te vergeten als ontmoetingsplek voor potentiële huwelijkskandidaten. Die vrijmarkt kan cartografisch worden uitgebeeld. Zo'n

contactenkaart zou dan laten zien dat er op verschillende schaalniveaus al dan niet gespecialiseerde *groepsterritoria* zijn te onderscheiden. Sommige hebben een typisch lokale betekenis (speelplaats, buurtcafé, buurtpark), andere een stedelijke, van schouwburg tot grand café. Het vermoeden wordt uitgesproken dat daarvan wat geleerd kan worden voor de inrichting van de stad.

Wat kunnen we daar van leren voor de inrichting van de stad?

Het gesprek spitste zich vervolgens toe op de verhouding tussen sociale cohesie en identiteit. In de maatschappelijke discussie rond identiteit en stad komt een aantal problemen en visies naar boven. In de eerste plaats is er verschil tussen *thuis zijn* en *zich thuis voelen* in de stad. Dat heeft onder andere ook te maken met de symbiose tussen een goede en veilige private ruimte ten opzichte van de publieke ruimte. Publieke ruimte is een gevarieerder begrip dan algemeen wordt aangenomen; het zijn niet slechts buitenplaatsen waar we kunnen ontmoeten, maar ook ziekenhuizen, bedrijven, universiteiten, en natuurlijk ook de politieke gebouwen. En in wezen is dat het tastbare, gebouwde deel van de publieke ruimte die daarnaast ook de media en het virtuele sociale verkeer omvat, van tv en internet tot mobiele telefoon.

Sociale cohesie wordt in het actuele debat te vaak toegespitst op identiteit, of, nog preciezer (verloren) groepsidentiteit, wat een te simplistische benadering is. De nadruk ligt volgens de gesprekspartners daarbij te veel op culturele integratie en te weinig op sociale en vooral economische integratie. Identiteit is in wezen een te vaag begrip om de discussie over sociale cohesie op te stoelen. Hierbij wordt vervolgens opnieuw gewezen op de differentie tussen lokale vormen van samenhang of samenhang bezien van uit het stedelijk geheel. Vanuit beide perspectieven is identiteit steeds een onderdeel en niet de bepalende factor van processen van sociale cohesie. In de stad leeft een pluraliteit aan identiteiten naast elkaar; iedere groep heeft een eigen samenhang op microniveau. Het is steeds de vraag hoe problemen van sociale cohesie zich verhouden tot verschillende schaalniveaus en welke facetten op welk schaalniveau met succes kunnen worden geanalyseerd op hun oorzaken en zich vervolgens lenen voor adequate interventie.

Een sleutel tot ontrafeling lijkt er in te zitten dat mensen elkaar op regelmatige basis ontmoeten. Een tussentijdse conclusie is dat samenhang daarom beter functioneel zou moeten worden onderzocht dan territoriaal. Een mogelijkheid is de focus niet op individuen te leggen, maar op groepen en binnen de groepen te kijken naar de mensen die actief zijn en netwerken met elkaar onderhouden. Beleid zou dan toegespitst moeten worden op de samenhang tussen Bonding (binnen de groep) en Bridging (tussen de groepen).

Opschaling kan of moet via emancipatie, waarbij *educatie* en *participatie* de dynamische componenten zijn waarin mensen zich via meedoen kunnen ontwikkelen.

Bij participatie gaat het er voornamelijk om het geven van minimale condities, om paternalisme te vermijden. Hier komt het probleem van de schaal weer om de hoek, in de vorm van de hoeveelheid ruimte die er is in de participatie om inspraak te hebben.

Thema 2. Planning

Inleiding: De Nota's Ruimtelijke Ordening zijn wel eens samengevat als een geschiedenis van vergissingen. Een interessante vraag is waarom zijn sommige plannings wel geslaagd en andere niet?

De planningspraktijk is daarbij eenzijdig, omdat bijvoorbeeld de economische sector (met onzichtbare hand) en de woonsector (van hogerhand) grote verschillen in beheersingsmogelijkheden vertonen die voortvloeien uit het maatschappelijke stelsel als geheel (licht geleide economische ordening).

Planning vertrekt bij een analyse van de werkelijkheid; wat wil je waar plannen om welke behoefte te bevredigen? Planning heeft altijd de pretentie van cohesie. Het filosofische probleem met planning is tweeledig: coördinatie van functies in de ruimte en tot welk schaalniveau de coördinatie uitvoerbaar is en tegelijkertijd het construeren van compromissen tussen tegengestelde belangen.

Het gesprek bewoog zich in het eerste deel sterk op het niveau van gebouwen, stedelijke gebouwen. Functies (thematische complexen van sociale activiteiten zoals bedrijvigheid, wonen, recreatie enzovoort) zijn geen vaststaande entiteiten, noch zijn ze makkelijk te definiëren en vaak zijn ze verbonden aan een tijdsbeeld. De laatste decennia zien we een toename van de gebruiksflexibiliteit, waardoor het functioneren van het gebouw belangrijker is geworden dan de specifieke functie. Een functie is meestal enkelvoudig gedacht. Als suggestie is het wellicht zinvoller om te denken in termen van dynamisch gebruik, dat een variëteit aan activiteiten kan herbergen, niet alleen ruimtelijk maar ook op verschillende momenten in de tijd.

Multifunctionele accommodaties bieden mogelijkheden in de ruimte. Wel is het goed om te differentiëren tussen de open functies en de kernfuncties die een gebouw aan kan bieden. Het probleem hierbij is dat het nieuwe denken over flexibele multifunctionaliteit toch vaak verzandt in het oude denken in functies. Is het überhaupt mogelijk om te denken over nieuwe flexibiliteit en multifunctionaliteit in de stelselbenadering en wat betekent dat voor de wijze van planning op de verschillende schaalniveaus? Het gesprek riep nu meer vragen dan antwoorden op. Is het een probleem als functies enige tijd vastliggen? Vroeger had de planologie een positivistische inslag, wat ondertussen achterhaald is. Wel is het erg noodzakelijk dat planologen de effecten van stadsontwikkeling op de beleefde werkelijkheid blijven vastleggen en daaruit lering voor de stadsinrichting trekken.

De mogelijkheid van transcendente functies blijft open liggen, maar is het mogelijk om een functionaliteit te scheppen die andere functies niet verdringt?

Tegen het multifunctioneel denken werd ingebracht dat een functioneel icoon dat omgevormd wordt tot een andere functie, toch interessanter is dan een functieloos gebouw, dat al gauw identiteit mist. Hoe dan ook wordt een gebouw ontworpen en uitgevoerd - ook al vanwege de eisen van exploitatie - om er een of meer specifieke functies in uit te oefenen. Alleen de kwaliteit van het gebouw draagt het vermogen om in de loop van de tijd andere functies te accommoderen.

De stap naar de schaal van de stad verliep via het probleem van concentratie van functies in één ruimte (gebouw). Voor het functioneren van een wijk lijkt mobiliteit erg belangrijk; concentratie van voorzieningen in dezelfde ruimte kan als neveneffect hebben dat de rest van de wijk een 'lege' ruimte wordt. In dit deel van het gesprek kwam langs een andere weg de thematiek van de *verbindingsplaatsen* weer naar voren. Planning worstelt hier met tegenstrijdigheden die in wezen in het sociale verkeer zelf aanwezig zijn, zeker in het verkeer op verschillende schaalniveaus.

Aan de andere kant is namelijk ook te stellen dat de openbaarheid in één gebouw een nieuwe vorm van ruimtelijke organisatie is. Onduidelijk is nog of de voordelen van de ene, de nadelen van de andere overtreffen en vice versa. Ook voor dit inrichtingsvraagstuk zou de analyse van netwerken van sociaal actieven op wijkniveau interessante gegevens kunnen opleveren.

De vraag rijst of de stad niet überhaupt een complexe, multifunctionele vorm van accommodatie is. Van belang is dat de ruimte toegankelijk blijft, maar onduidelijk is het of dit een moralisering van de planologie vereist of juist niet. Daarmee wordt bedoeld dat ruimtelijke inrichting specifieke groepen weert of juist uitnodigt, door te appelleren aan waarden die in een specifieke groep heersen. Toegankelijkheid betekent mede dat het interessant is voor diverse groepen, waar de eerder genoemde *mismeetings* in plaats kunnen vinden. De rol die de moraal hier in zou kunnen spelen blijft onbenoemd. Wel is er een sterke moraal te vinden in de inrichting van de ruimte, iets wat we terugvinden in de *surveillance society*. De vraag rijst of de stad nog wel ruimte voor gesprek biedt, en of het gesprek de oplossing is voor de morele vraagstukken rond planning.

Wel is er eenstemmigheid over een normatieve benadering van de ruimte; hetzij dat veiligheid als (eventueel restrictief) imperatief kan gelden. Een normatieve benadering is ook belangrijk om plannen aan te passen aan wat in een ruimte kan. Niet alleen fysiek, maar juist ook wat we wel of niet goed vinden. Zo willen we de Amsterdamse grachtengordel behouden. De grondslag hiervoor is de waardestelling als internationaal erfgoed. Voor de planning is de boodschap voor dit gebied; functies moeten zich aanpassen aan de waardevolle gebouwde omgeving, elders luidt die boodschap: de gebouwde omgeving moet zich aan de vraag van functies aanpassen - gebruikelijk voor stadsuitbreiding. De normatieve vraag om multifunctionaliteit bereikt dus grenzen als het gaat om specifieke bescherming van bepaalde delen of functies in een stad.

Het einde van dit deel draait om planning als proces op zichzelf. Planologie lijkt zich met de vraag bezig te houden wat we plannen, maar zit daar niet inherent de vraag in wat we niet willen plannen? Vervolgens is er dan de vraag hoe we plannen: het proces van planning. Daarin is het democratisch gehalte aan de orde.

Wat we toelaten op de markt is precies wat planning is. Winstmaximalisatie lijkt niet de goede vorm te zijn om iedere markt vraag met een marktaanbod te laten beantwoorden, al moet vastgoed renderen wat de mogelijkheden van speelruimte beperkt. Het blijft schuiven tussen particulier opdrachtgeverschap en overheidsingrijpen. Als de burger meer te zeggen krijgt dan lijkt dat meer dynamiek te genereren, maar kan planning hierbij aansluiten?

Planning en visie zijn elkaar wederzijds beïnvloedende processen, die de uitkomst en de diversiteit van de stad enorm bepalen. De klassieke essentie van planning is heel even het beperken van collectieve nadelen over langere tijd. Er is echter een probleem met een sturende centrale planning, omdat soms loslaten beter lijkt. Een groot probleem is wat collectieve belangen nog waard zijn na 15 of 20 jaar neoliberale politiek waarin veel geprivatiseerd is en de particuliere sector uitdrukkelijk werd uitgenodigd veel meer te gaan investeren.

Thema 3. Veranderlijkheid versus traagheid

Inleiding: De traagheid van de aanpassing van de gebouwde omgeving lijkt soms haaks te staan op de snelheid van sociale veranderingen. De verandering op sociaal en economisch gebied stellen weer nieuwe eisen aan de inrichting van de stad. Is de stad hiermee een blok aan het been of functioneert de gestolde structuur als geweten?

Een grote vraag is de tijdsdrempel voor planning überhaupt en daarmee ook voor participatie van burgers in planningsprocessen. Er wordt zo vroeg mogelijk naar consensus gezocht, maar uit de diverse ervaringen wordt door sommigen de conclusie getrokken dat het een continu proces moet zijn. Planning en Praten moeten parallel lopen en blijven lopen en ondergaan positie verandering in de tijd. Vaak zijn er nu partijen die de eerste fase bepalen, waarna pas andere partijen inspraak krijgen. In beeldspraak: serieschakeling moet parallelschakeling worden.

Aansluitend bij het vorige thema wordt als alternatieve route voorgesteld om eerst over de verhouding tussen planning van bedrijvigheid, werk en van woongebieden na te denken met de partijen en dan pas een gevarieerd schema op te zetten over wat te bouwen. Dit impliceert het zoeken naar nieuwe verhoudingen en tussen de overheidsmacht tot de allocatie van bestemmingen en particuliere macht tot investeringen.

Andere verhoudingen dan in Nederlandse worden in het buitenland gepraktiseerd. In Nederlandse ogen is dat uitbesteding van de planologie, die goed blijkt te werken. De voorbeelden die aangedragen worden zijn Portland, waar de verschillende wijken sterke besturen hebben, die zaken onderling regelen. Philadelphia is door bedrijfskundigen ontworpen, die op strategische wijze een ontwerp opdracht van het gemeentebestuur hebben geïnterpreteerd. De planoloog / stedenbouwkundige was hier de dienstknecht van de functionele programmering.

Terug naar het thema: traag is conditionerend voor snel, een wetmatigheid voor de stedelijke omgevingsplanologie. Voor trage projecten, zoals de gebouwde omgeving, is veel geld nodig. Als de burger meer te zeggen krijgt, dan worden vaak de beslissingen doorgaans kleiner, wat de besluitvorming kan versnellen. Ook hier doemt weer de worsteling op tussen schaalniveaus in combinatie met verschillende tijdsperspectieven.

Procedureel gezien worden planologen en ontwerpers vaak vroegtijdig bij een project betrokken, maar is het niet beter om eerst de projecten inhoudelijk rond te krijgen met de betrokkenen voordat zij aan de slag gaan? Een voorbeeld is de Amsterdamse Zuidas, die aanvankelijk niet gepland was op planologisch en bestuurlijk niveau - het gemeentebestuur hield lang vast aan de Y-as als voorkeursproject - maar van de grond kwam na pertinente locatiekeuzes van enkele banken. Vervolgens is het project van een stedenbouwkundig vraagstuk voor Amsterdam-Zuid naar een nationaal investeringsproject opgetild en is de vraag aan de orde wie nu op welk beslissingsniveau met succes kan participeren.

In een methodiek van Plannen en Praten, zo wordt gesuggereerd is er nooit een *'op tijd'*, maar alleen een *gelijktijdig*. Het is het werken in een continuüm van overleg en interactie met de betrokkenen: het gesprek als verhaal wat we elkaar vertellen over de stad waarin we leven.

Het is van belang om mensen bij het gesprek te betrekken en te behouden door te laten zien dat er daadwerkelijk dingen gebeuren met de inbreng die gegeven wordt, al hoeft, en kan, nooit alles gebruikt worden wat er naar boven komt. Een heikel punt is de overidentificatie van bestuurders met uitvoeringsprojecten, waardoor er weinig veranderd kan worden. Het in gesprek blijven zou dit kunnen tegengaan.

Het thema toont zich in dit deel als het almaar voortgaande gesprek als middel tot Bonding en Bridging voor stadsplanning. Door de verschillen in economische- en / of bestuurlijke macht tussen de betrokken partijen is het van belang dat het gesprek plaatsvindt met de *contrafactische aannname* dat deze machtsverhoudingen

geen dominerende rol spelen. Het contrafactische element houdt in dat alle partijen, tegen de eventuele werkelijkheid van de verhoudingen in, aannemen dat deze de inspraak niet verstoren. Tenslotte speelt ook hier de kwestie van schaalniveaus. Ruimtelijke opschaling van concepten en de neerschaling lijken zich te tonen als cyclisch mechanisme, twee kanten van een medaille die per definitie gelijktijdig de aandacht moeten krijgen. Hantering van dubbele of meervoudige schaalniveaus kan ook hier als planologische methode bijdragen om problemen duidelijker te definiëren.

DEELNEMERS

Dr. J.H. Bakker	Journalist / filosoof
Ir. F.Ph. Bijdendijk	Stadgenoot
Ing. J.Th. Blok	BLOK & KO / Forum SV
Dr. J. Boomgaard	Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. R.W. Boomkens	Rijksuniversiteit Groningen
Mw. M.A. van der Drift	Universiteit van Amsterdam
Dr. R. Gabriëls	Universiteit Maastricht
Drs. R. Gude	ISVV
Dr. D.A.F. Hamers	Planbureau voor de Leefomgeving
K. van Hasselt	Shinsekai Analysis
Dr. J.J.M. Hemel	Gemeente Amsterdam / Forum SV
Prof. dr. L.A. de Klerk	Universiteit van Amsterdam / Forum SV
Prof. dr. P. Kockelkoren	Universiteit Twente
Prof. dr. A.M.J. Kreukels	Universiteit Utrecht
Dr. H.A.F. Oosterling	Erasmus Universiteit Rotterdam
H.W.J. Ovink	Ministerie VROM
Prof. ir. H.J.M. Ruijssenaars	Hans Ruijssenaars architecten
Mw. dr. J. Vega	Rijksuniversiteit Groningen
Ir. P.O. Vermeulen	Forum voor Stedelijke Vernieuwing
Mw. drs. ing. M.C.W.M. Verrijdt	Gemeente Amsterdam
Mw. C.E. van Vlodrop	Forum voor Stedelijke Vernieuwing

AGENDA

Geannoteerde agenda voor het Breed Beraad over het thema 'Stad en Filosofie' dat op vrijdag 13 maart 2009 van 15.00 uur tot 20.30 uur wordt gehouden in het ISVW te Leusden.

Filosofie is ontstaan als een innovatie in stedelijke gebieden. De stad heeft de filosofie voortgebracht als dienstmaagd van de politiek. Taak: de burger meer geschikt te maken voor de stad (paidagogia / onderwijs). Onvermijdelijke consequentie, bedoeld of onbedoeld, is het ontstaan van een mondige civil society: ontwikkelde burgers die vrijmoedig sprekend (parrèssia) trachten de stad geschikt te maken voor eigen doeleinden en 'filosofie'.

Thema 1. Sociale Cohesie

Alle gemeenschappen van meer dan 150 personen ontwikkelen kunstmatige arrangementen om sociale stabiliteit te handhaven (wetten), maar ook om sociale cohesie te bevorderen (trainingsprogramma's). Dat gold in Uruk, dat geldt in Dubai. De traditionele 'instrumenten van sociaal cement' zijn activiteiten die plaatsvinden in tempels, theaters, stadions en academies. Voor welke kwaal op welke schaal is sociale cohesie een oplossing? Voldoen de klassieke arrangementen? Zijn er nieuwe nodig en zo ja: in wat voor soort bouwwerken?

Thema 2. Planning

De stadssamenleving is een veranderlijke, informatieverwerkende machinerie die hoge eisen aan controleerbaarheid stelt. Aanjagers zijn interdependente processen van arbeidsspecialisatie, woondifferentiatie en ontwikkelingen in de mobiliteit op uiteenlopende ruimtelijke schaal. Hoe is zinvolle planning mogelijk? Hoe verschilt de planning in de economische sector en van die in de woonsector? Effectieve aanpak problemen vanuit de buurt, de metropool, de nationale politiek of Europa?

Thema 3. Veranderlijkheid versus traagheid

De omloopsnelheden van sociale dynamiek en gebouwen en locaties lopen uiteen. Er is een kloof tussen de traagheid van de stad als fysieke omgeving tegenover de snelheid en ogenschijnlijke soepelheid waarmee de sociale structuren (waartoe ook de economie behoort) permanent veranderen en steeds nieuwe eisen aan die fysieke omgeving stellen. De stenen stad wordt soms het geweten van de samenleving, maar dikwijls ook ervaren als granieten blok aan haar been dat profijtelijke veranderingen tegenhoudt. Zij is een schepping die tegenstrijdige belangen oproept en dient.

Agenda

- 15.00 uur opening en welkom door ir. P.O. Vermeulen, voorzitter Forum voor Stedelijke Vernieuwing
- 15.05 uur inleiding door drs. R. Gude, voorzitter Breed Beraad
- 15.20 uur thema 1. Sociale Cohesie
- 16.30 uur pauze
- 17.00 uur thema 2. Planning
- 18.00 uur thema 3. Veranderlijkheid versus traagheid
- 19.00 uur diner
- 20.30 uur afsluiting

ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING

De stichting Forum voor Stedelijke Vernieuwing - opgericht in 1983 - stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het inzicht in de specifieke positie en de sterke en zwakke punten van de stad. In samenhang daarmee wil het Forum voor Stedelijke Vernieuwing de ontwikkeling stimuleren van een stedelijk vernieuwingsbeleid, dat is gericht op de bestrijding van sociale en materiële verpaupering en op een (re)vitalisering van de initiërende en stimulerende functies die de steden op velerlei gebied voor uiteenlopende betrokkenen (kunnen) vervullen. Dit betekent dat het Forum voor Stedelijke Vernieuwing, naast de stedelijke fysieke omgeving, ook de stedelijke economische structuur, het sociaal-culturele klimaat in de steden en de organisatie van het bestuur van de steden tot zijn aandachtsgebied rekent.

Het Forum voor Stedelijke Vernieuwing is opgericht ten behoeve van alle organisaties en personen die bij de stedelijke vernieuwing zijn betrokken. Derhalve behoren niet alleen overheidsorganisaties, politici en ambtenaren, maar ook (vertegenwoordigers van) private organisaties, publicisten, wetenschappers en 'stedelingen' tot de doelgroep van het Forum voor Stedelijke Vernieuwing.

In algemene zin probeert het Forum voor Stedelijke Vernieuwing zijn doelstelling te realiseren door te functioneren als platform voor de tot zijn doelgroep behorende organisaties en personen. Het Forum voor Stedelijke Vernieuwing organiseert daartoe allereerst zogenaamde Breed Beraden. Tijdens de Breed Beraden wordt door een per beraad wisselend gezelschap van personen, die betrokken zijn bij de stedelijke vernieuwing, gesproken over ontwikkelingen, problemen en strategieën die van belang zijn voor de revitalisering van de steden.

Thema's Breed Beraden:

- economische revitalisering van de steden
- sociale en culturele revitalisering van de steden
- stedelijke vernieuwing en bestuurlijk-financiële verhoudingen
- stedelijk beheer
- stedelijke vernieuwing en informele economie
- stedelijke vernieuwing en openbare orde en veiligheid
- investeren in de stad
- public-private partnership
- flexibilisering van de geldstromen in de volkshuisvesting
- stedelijke vernieuwing en de randstad
- stedelijke vernieuwing en stadsvernieuwing in de jaren negentig
- publiek-private samenwerking bij de ontwikkeling van stedelijke vernieuwingsprojecten in middelgrote steden
- de financiering van de volkshuisvesting in de jaren negentig
- naar een actief, integraal beheer van de na-oorlogse wijken
- stedelijke vernieuwing en het bestuur in grootstedelijke gebieden
- stedelijke vernieuwing en de bestrijding van sociale en materiële verpaupering
- stedelijke vernieuwing in de periode 1990 - 1994
- stedelijke vernieuwing en architectuur
- stedelijke vernieuwing en milieubeheer
- stedelijke vernieuwing en de ontwikkeling van woningen in de sociale marktsector
- de relatie tussen gemeenten en woningcorporaties op lokaal niveau
- gerichte intensivering van ruimtelijke investeringen: mogelijkheden en beperkingen
- stedelijke vernieuwingsprojecten: hoe verder?
- de communicatie van de stedelijke vernieuwing
- financiële verhouding tussen de centrale overheid en de stedelijke overheden
- de toekomst van de knooppunten
- 'Belstato'
- stedelijke vernieuwing en projectontwikkeling
- stedelijke vernieuwing en de multiculturele stad
- beweeglijke burgers en stedelijke vernieuwing

- Europese eenwording, veranderende verzorgingsstaten en de stedelijke en bestuurlijke inrichting in Nederland
- stedelijke vernieuwing en openbaar vervoer
- het beeld van de VINEX-locaties
- de consequenties van het nieuwe beleid inzake perifere en grootschalige detailhandels-vestigingen voor de binnensteden
- stedelijke vernieuwing en de ontwikkeling van vraag en aanbod op het gebied van de volkshuisvesting
- stedelijke vernieuwing en het nieuwe Grote Stedenbeleid
- de herontwikkeling van vroeg-naoorlogse wijken
- de ontwikkeling van de IJ-oever
- stedelijke vernieuwing, vergrijzing en modernisering van de ouderenzorg
- stedelijke vernieuwing en de vernieuwing van het bestuur
- Zuidvleugel van de Randstad
- investeren in de bereikbaarheid van de steden
- herijking Belstato: de stedelijke vernieuwings- en beheeropgave in perspectief
- stedelijke vernieuwing en publiek-private samenwerking: voortschrijdende inzichten?
- stedelijke vernieuwing, materiële armoede en sociaal isolement
- stedelijke vernieuwing en Nederland 2030
- stedelijke vernieuwing en de 24-uurs economie
- stad zonder horizon
- investeren in stedelijke gebieden
- aan het werk met het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
- TNL: kansen en bedreigingen voor de vernieuwing van onze steden
- de educatieve stad
- ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing
- sociaal investeren in steden
- de toekomstige ordening in de woonsector
- stedelijke vernieuwing en grondbeleid
- Het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan en stedelijke vernieuwing
- stedelijke vernieuwing en ICT
- de stad in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening
- Utrecht West in perspectief
- stedelijke vernieuwing en het MKB
- betekenis en kansen van het plan Amsterdam-Zuidas
- stedelijke vernieuwing en veiligheid
- wonen
- ruimte voor mobiliteit
- ontwikkelingsperspectieven Almere
- stedelijke vernieuwing, ruimtelijke ordening en water
- Rotterdam en stedelijke vernieuwing
- stedenbaan
- de vernieuwing van de verhouding tussen corporaties en overheid vanuit praktisch perspectief
- ZaanDrecht - de Hollandse waterstad in transformatie
- over de betekenis van plekken
- de vernieuwing van de rijksbemoedening met het wonen: tussen Marx en markt
- elektriserende netwerken
- vergrijzing, wonen, zorg en participatie
- ruimtelijke ordening in perspectief
- stedelijke vernieuwing en krimp

Thema's studiedagen en symposia:

- stadsvernieuwing opnieuw bezien
- stadsvernieuwingsrapportage
- public-private partnership

- investeren in stedelijke vernieuwing
- de financiering van de volkshuisvesting in de jaren negentig
- de stad in de samenleving: ontbinding en vernieuwing
- internationalisering en stedelijke cultuur
- stedelijke vernieuwing en stedenbouw
- 1983 - 2008 25 jaar breed beraad over de stad

Publicaties:

- stadsvernieuwing opnieuw bezien
- public-private partnership
- investeren in stedelijke vernieuwing
- volkshuisvesting gewogen
- financiële prikkels voor actieve steden
- de stad in de samenleving: ontbinding en vernieuwing
- opstellenbundel over stedelijke ontwikkelingen
- internationalisering en stedelijke cultuur
- mijn plek in de stad, 20 jaar Forum voor Stedelijke Vernieuwing
- investeren in stedelijke vernieuwing - niet bij steen alleen
- 1983 - 2008 25 jaar breed beraad over de stad

De activiteiten van het Forum voor Stedelijke Vernieuwing worden mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van vele bij de stedelijke vernieuwing betrokken partijen (rijk, provincies, steden, bouwondernemingen, projectontwikkelings-maatschappijen, institutionele beleggers, onderzoeksinstituten en cetera).

BESTUUR

Dagelijks Bestuur:

Ir. P.O. Vermeulen		voorzitter
Ing. J.Th. Blok	BLOK & KO	penningmeester
Dr. J.J.M. Hemel	Adjunct-directeur Gemeente Amsterdam DRO	lid
Prof. dr. L.A. de Klerk	Hoogleraar Planologie Universiteit van Amsterdam	lid
Drs. A.Th. van Delden	Plv. DG Wonen, Wijken en Integratie van het Ministerie VROM / WWI	adviseur

Algemeen Bestuur:

Drs. E.M. Agricola	Bureau Monumenten en Archeologie Amsterdam
Prof. drs. A.L.L.M. Asselbergs	RU Nijmegen
Prof. dr. O.A.L.C. Atzema	Universiteit Utrecht
Drs. A.A.M. Aussems	Trudo
Ir. I.M. Bakker	Gemeente Rotterdam
J.B.M.V. Benraad	Stadswonen
Drs. J.H.R. Bergh	Schiphol Area Development Company
Mr. drs. A.W.H. Bertram	Gemeente Den Haag
Ir. E. Bindels	West 8 urban design & landscape architecture
B.J. van Bochove	Tweede Kamer der Staten-Generaal
A.M.W. Bodewes	Anke Bodewes Makelaardij
Prof. dr. ir. L. Boelens	Urban Unlimited / Universiteit Utrecht
Prof. dr. R.W. Boomkens	Rijksuniversiteit Groningen
Drs. H. Bosch	Gemeente Utrecht
Drs. O. Bouman	Nederlands Architectuurinstituut
Ir. M.A.E. Calon	Provincie Groningen
Drs. L.H.C. Caubo	Ministerie van BZK
Prof. ir. K.W. Christiaanse	KCAP / ETH Zürich
Prof. dr. W. Derksen	Ministerie VROM / Erasmus Universiteit Rotterdam
A.Th. Duivesteijn	Gemeente Almere
Prof. dr. G.B.M. Engbersen	Erasmus Universiteit Rotterdam
Mr. M.J. Faro	Van Doorne
Drs. ing. J. Fokkema	Neprom
Ir. I. Frankenmolen	Haag Wonen
Drs. R. Gude	Internationale School voor Wijsbegeerte
P. van der Gugten	Proper-Stok Groep
Prof. dr. M.A. Hajer	Planbureau voor de Leefomgeving / UVA
Drs. M. Hanou	Provincie Noord-Holland
T. Herrema	vh Gemeente Amsterdam
M. Horselenberg-Koomen	Gemeente Lelystad
Prof. ir. F.M.J. Houben	Mecanoo architecten / TU Delft
Ir. M. Huffstadt	Breebaart & Huffstadt
Ing. R.R. Huikeshoven MRE	AM
Drs. W. de Jager	Heijmans Vastgoedontwikkeling
A. Jorritsma-Lebbink	Gemeente Almere
Em. prof. dr. A.M.J. Kreukels	Universiteit Utrecht
Drs. M.G. Kromwijk	Woonbron
Ir. K. Laglas	OVG Projectontwikkeling
Mr. W.D. van Leeuwen	Aedes Vereniging van Woningcorporaties
Prof. dr. P.A.H. van Lieshout	Universiteit Utrecht / WRR

Ir. W.G. Meyer
 Mr. P.G.A. Noordanus
 Mr. drs. J.M. Norder
 Ir. J.A.P. van Oosten
 Drs. J.W. Oosterwijk
 Mr. R.J.J.M. Pans
 Drs. M.G.T. Pastors
 B.C. Pluimer
 Drs. D.A. Regenboog
 Prof. dr. U. Rosenthal
 Ir. P.S.M. Ruigrok
 Ing. A.G. Schaap
 Drs. A.J.M. Schakenbos
 Prof. drs. P.J. Scheffer
 R. Scherpenisse
 Prof. dr. P. Schnabel
 Ing. K. Schrederhof
 Drs. J.G.C.M. Schuyt
 Mr. H.C.F. Smeets
 Drs. D.B. Stadig
 Drs. R. Steenbeek
 Ir. R.F.C. Stroink
 Prof. dr. C.N. Teulings
 Drs. A.C. van der Veen
 Drs. R.A. Vermeij
 A. van Vliet-Kuiper
 Ir. C.J. Vriesman
 Ir. H.S. Yap
 J.H. Zwart

Rotimex
 AM
 Gemeente Den Haag
 Koninklijke BAM Groep
 Erasmus Universiteit Rotterdam
 Vereniging van Nederlandse Gemeenten
 B&A Groep
 PWS Rotterdam
 ECORYS Vastgoed
 COT / Universiteit Leiden
 Burgfonds
 Gemeente Amsterdam
 Woonstad Rotterdam
 Universiteit van Amsterdam / Publicist
 vh Portaal
 Sociaal en Cultureel Planbureau / Universiteit Utrecht
 Woonbron Delft
 de Alliantie
 Vesteda Groep
 Boer Hartog Hoofd Consultancy
 Ymere
 TCN
 Centraal Planbureau / Universiteit van Amsterdam
 Mitros Nieuwegein
 Tweede Kamer der Staten-Generaal
 Gemeente Amersfoort
 G4P3
 Yap Advies & Planning
 Timpaan